

„Tautinė“ pagonybė ir *interpretatio Romana* Viduramžių kronikose: kas ir kodėl?

Pranešimas skiriamas Viduramžių kronikose pateikiamam pagonybės vaizdiniai remiantis *interpretatio Romana* literatūriniu modeliu, iš akių nepaleidžiant ir kito – *interpretatio Christiana* modelio. Vėlyvosios Antikos epochoje Pauliaus Orozijaus, vėlesnėje Gildo *De excidio Brittonum*, Bedos Garbingojo ir kituose „tautinės“ istoriografijos veikaluose išryškėjo tendencija savo tautų pagonybę iki christianizacijos pradžios pateikti per *interpretatio Romana* literatūrinį modelį. Tokia pat tendencija matoma ir „Naujosios Europos“ „tautinės“ pagonybės atžvilgiu: Galas Anonimas, Saksas Gramatikas, Kozma Prahietis savo tautų pagonybę vaizdavo pasiremdami ne tik *intepretatio Christiana*, bet ir *interpretatio Romana* modeliais. Natūraliai kyla klausimas, kodėl minimų Viduramžių kronikininkų veikaluose „tautinė“ pagonybė vaizduota remiantis *interpretatio Romana* modeliu, nors jis ir pynėsi su puikiai žinotu *interpretatio Christiana* modeliu?

Atsakant į šį klausimą, manytume, reiktų atsižvelgti į tai, kuo yra panašūs ir kuo vis tik skiriasi abu *interpretatio Romana* / *Christiana* modeliai. Pirmasis iš jų pagonybę labiau vaizdavo kaip „naivią“, atsiradusią iš klaidos, o klaida ištaisoma valdovui priėmus krikštą, taip tautai pradedant savąją išganymo istoriją. Antrasis modelis, neatmesdamas pagonių „naivumo“, vis tik pagonybę buvo linkęs vaizduoti kaip bendravimo su velniu pasekmę. Kryžiaus karų epochoje, t. y. laikotarpyje, kuomet savo veikalus rašė Galas Anonimas, Saksas Gramatikas, Kozma Prahietis, savo tautų pagonybę vaizduoti kaip bendradarbiavimo su velniu rezultata buvo nekorektiška ir „neteisinga“. Kur kas „teisingiau“ bendradarbiavimą su velniu inkriminuoti politiniams ar kariniams oponentams, prieš kuriuos imtasi karinių ar smurtinių veiksmų – kaimyninių kraštų pagonims. Tokia bendradarbiavimo su velniu lemtis, anot Sakso Gramatiko, Adomo Brėmeniečio, Helmoldo iš Bosau, Arnoldo iš Liubeko, dar X–XI a. ištiko vakarų slavų gentis sorbus, obodritus, liutičius, o XII–XIV a., anot Galo Anonimo, Petro Dusburgiečio, vakarų baltus – prūsus, jotvingius, kuršius.